

Andrej Ilc

Sedemdeseta - srednji vek popularne glasbe

Sedemdeseta: mnogo Wiesenthalov, pa nobenega Le Goffa. Precej mojih vrstnic in vrstnikov misli, da so bila sedemdeseta umazana in brez stila. Barbarska sedemdeseta. Kaj to pomeni? Mogoče to, da so Bay City Rollers sproščeno sporočali svojim vernicam in vernikom, da najraje uživajo steak in hamburger. Mogoče to, da je bilo vse skupaj dosti bolj sproščeno. Medtem ko sta Don Kihot in Ema Bovary oblikovala svoja pričakovanja s pomočjo romanov, smo mi poiskali vzore v popu. Idealizirana

sedemdeseta. Moja zaprašena zbirka je dovolj reprezentativen vzorec: Bee Gees, Smokie, Electric Light Orchestra, Sweet in ABBA (pomislite: šele leta 1990 se je s Prefab Sprout našel nekdo, ki je ubesedil vse, kar smo tedaj občutili ob pogledu na plavolaso Agnetho Faltskog: "All those nights I dreamt of you/I wonder where they've gone/You're the Ice Maiden.").

Ženske skupine so bile v sedemdesetih redkejšje kot v šestdesetih. Večkrat kopirana formacija dveh moških in dveh žensk, ki so jo uve-

1977

26. februar - Na angleško in ameriško top lestvico se je uvrstil album **Rumours**, ki ga je izdala zasedba **FLEETWOOD MAC**. Skoraj celo leto so potrebovali, da so prišli do najvišje stopničke na obeh straneh velike luže.

Na angleški lestvici pa so bili 402 tedna, kar je še vedno rekord

lestvice velikih plošč.

Album je naletel na izjemen odziv tudi v Združenih državah Amerike, kjer so prodali kar 15 milijonov izvodov te plošče.

Uspeh, ki so ga dosegli, je bil pravo presenečenje, saj je sledil obdobju, ki so ga zaznamovali osebni in družinski prepiri med člani skupine. Razšla sta se klaviristka **CHRISTINE McVIE** in basist **JOHN McVIE** ter kitarist **LINDSEY**

BUCKINGHAM in pevka **STEVIE NICKS**. Družinski brodolom je doživel tudi bobnar **MICK FLEETWOOD**.

16. marec - Družba **A&M RECORDS** je skupini **SEX PISTOLS** dovolila pretrgati komaj teden dni staro pogodbo in se posloviti. Izplačali so jim tudi 40 tisoč funtov kot odškodnino za ločitev. Tudi oni niso mogli prenesti reakcije na njihove javne nastope.

A b'?' B' A.

ljavili ABBA, je ponujala varljivo simboliko. Enakopravnost je hitro zbledela, ko ste preučili zasedbo vlog: moška dvojica je pisala glasbo, aranžirala, igrala kitare in klaviature, ženski pa sta peli, kot se jima je reklo. Njuna instrumenta sta bila "naravna": glasova in telesi. Potem je prišel punk. Njegovi zagovorniki so zelo poudarjali veliko prisotnost žensk v prvih bojnih vrstah. Niso se zadovoljile samo s konvencionalnimi vlogami vokalistk v moških zasedbah, ampak so ustanovljale tudi svoje skupine, bile urednice fanzinov, odločale so o imidžih in pogosto tudi o prodajnih strategijah in taktikah. Redki so skušali poiskati vzroke za to nenadno in pomembno emancipacijo, med njimi pa je vsekakor treba omeniti Simona Fritha (in njego-

Prefab Sprout - podobnost z levo fotografijo ni naključna.

vo knjigo *Art Into Pop*, zanimivo sociološko študijo o britanskem popu, kateri ta spis dolguje precej spodbud in svežih podatkov). Po Frithovem mnenju se je punk kalil v ateljejih umetniških šol. Tamkajšnji modni oddelki so bili že po tradiciji bolj "ženski", kar naj bi bil tudi glavni razlog za tako aktivno žensko udeležbo v procesu nastajanja novega stila. V domačem punku so bile stvari dosti bolj "normalne" in je pač še enkrat prišla do izraza klasična distinkcija, ki, kot kaže, velja tako za "kulturo" kot "subkulturo": inventivne "face" so zmeraj moški, ženske pa so ponavadi potisnjene v neinventivno večino. Predstavljajte si, da bi se leta 1977 na odru moščanske gimnazije prikazal Peter Lovšin in občinstvo nagovoril s pička-

1977

26. marec:

Na Kitajskem rehabilitirajo Beethovna in umaknejo prepoved Shakespeara. Leto kasneje ponovno uradno priznajo Einsteinovo relativnostno teorijo.

18. marec - V Angliji sta zagledali luč prvi mali plošči dveh pomembnih izvajalcev:

THE CLASH - *White Riot* in **ELVIS COSTELLO** - *Less Than Zero*.

4. april - Angleška punk skupina **THE CLASH** je izdala prvi album. Ameriški oboževalci skupine so čakali na izid plošče vse do leta 1979.

15. april - Angleška punk za-

17. april:

Ženske dobijo volilno pravico v Liechtensteinu.

mi in kurci. Gotovo ne bi doživel samo vročega in prezira polnega sprejema, kot se za take prelomne trenutke pač spodobi. Za javno mnenje bi bil to znak popolnega moralnega zloma, ne pa čisto normalen, čeprav malo šokanten dogodek.

1. Začetek

Sedemdeseta se začnejo leta 1967. Tega leta nista izšla samo prva albuma The Doors in The Velvet Underground, ampak tudi Sgt. Peppers Lonely Hearts Club Band (The Beatles), ki prinaša na ovitku kolaž dvainšestdesetih oseb, med katerimi so tudi Karl Heinz Stockhausen, William S. Burroughs in Albert Einstein. To je bil pravi ovitek sedemdesetih. Na njem je bilo vsega preveč. Oblikoval ga je znani pop umetnik Peter Blake, in to tako, da so imeli poslušalke in poslušalci občutek kot da berejo kate-ro izmed tedaj zelo popularnih underground publikacij. Potrebno je bilo prepoznati vse ob-raze, opaziti indijsko konopljo in dešifrirati besedila. Vse to jim je dajalo občutek drugač-nosti od "množice", pop občinstva. Glasbeno je bil Sgt. Peppers... koncipiran kot enota, paralel-na operi ali kateremu od daljših glasbenih ko-madov. Poslušati ga je bilo potrebno v celoti, zahteval je publiko, ki je potrpežljiva in se ne ukvarja z drugimi aktivnostmi ter je pripravlje-na žrtvovati dober del svojega časa samo za poslušanje glasbe. Takšno poslušalstvo, ki je bilo ideološko zavezano "novemu" in "odtr-ganemu", je vidno uživalo v glasbi, ki je names-

Jim Morrison je po skrivnostni smrti postal še večja legenda.

to sentimentalnosti, je-zika ljubezni, plesa in žura izražala nekaj "po-membnega".

Sgt. Peppers... predstavlja zelo po-membno uveljavitev snemalne prakse pri nastajanju rock plošč. V zvezi s tem so pogo-sto omenjali prispevek producenta Georgea Martina, svoj smisel je dobil tudi izraz "stu-dijski album". Koncept pazljive, obsesivne stu-dijske konstrukcije gla-sbe je seveda obstajal že pred Beatli. Beach Boys so to počeli že leto prej na albumu Pet Sounds, podobne stvari so se odvijale v studijih detroitske založbe Tamla Motown, ki je v svojih prvih letih slovela po standardizirani produkcijski liniji, s katere so kot po tekočem traku prihajali veliki hiti. Leta 1966 se je tudi v Detroitu nekaj prelomilo. Four Tops so porabili celi dve uri za snemanje komada Reach Out I'll Be There, ki je vključeval celo vrsto "klasičnih" referenc. V primerjavi z običajnimi Motown standardi je šlo za neverjetno razkošje, ki nam je zapustilo njihovo najbolj zapleteno melodijo

sedba **THE JAM** je izdala prvo ma-lo ploščo *In The City*.

26. maj - SEX PISTOLS so iz-dali malo ploščo **God Save The Queen**. V pičlih petih dnevih so je prodali 150 tisoč izvodov, kljub temu da je BBC ni smel predvajati v dnevnem programu in da je niso smeli predvajati po prodajalnah s ploščami.

16. avgust - Umrli je **ELVIS PRESLEY**. Bolj kot kdorkoli drug

zasluži naslov kralja R&R glasbe. Posebno nagrado grammy za živ-ljenjsko delo je dobil leta 1971. Član prestižne družbe **ROCK AND ROLL HALL OF FAME** pa je postal leta 1986.

26. avgust - Skupina **IAN DURY AND THE BLOCKHEADS** je izdala prvo malo ploščo, na kate-ri je bila njihova uspešnica *Sex & Drugs & Rock & Roll*.

16. september - V prometni

5. september:

Frakcija Rdeče armade ugrabi in umori industrialca Hannsa-Martina Schleyerja. Incident je del izbruha terorizma znanega kot "Nemška jesen".

Andrej Ilc

in, dovolj čudno, njihov največji hit. Pet let kasneje je bil že čas za simfonijo. Marvin Gaye je posnel najboljšo konceptualno ploščo vseh časov, album *What's Going On* s prvim ekološkim komadom *Mercy Mercy Me (The Ecology)*. Angažirana sedemdeseta.

Beatli so s svojim globalnim vplivom poskrbeli za dokončno uveljavitev novih studijskih standardov. Pri tem se nikakor ne bi mogli strinjati s priljubljenimi črnogledimi interpretacijami tega pomembnega preloma. Tako je naprimer Jacques Attali sestavil obtožnico, ki bi jo lahko povzeli takole: prehod s starega dobrega procesa izvajanja predstave na proizvodnjo glasbe je kriv za nastanek degradirane, umetne in cenzurirane serijske glasbe. Namesto romantičnega umetnika, glasbenika, ki je sam svoj gospodar, stopi v ospredje ujetnik ponavljanja, popolnoma odvisen in določen s tehnologijo in logiko kapitala. Množična produkcija je skregana z resnično kreativnostjo in samo največje umetnice ali umetniki (recimo Kraftwerk ali Laurie Anderson) lahko upajo, da se jim bo občasno posrečilo razkrivanje protislovij. Naše mnenje je, da gre pri tem za izrazito enostransko in tudi poenostavljeno interpretacijo. Korak naprej so številne sveže in dostikrat presenetljive razlage snemalnega obrata, ki jih najdemo v knjigi Evana Eisenberga *The Recording Angel*.

Od leta 1967 so se začele pojavljati delitve na progresivni rock in množični, "chart" pop.

V sedemdesetih Marvin Gaye ni bil več samo eden od mnogih delfinov družbe Motown.

Prvi je bil resna glasba, namenjena glavi. Njegovi protagonisti so bili zelo pametni, zelo samozavestni, zelo zgovorni in, temu primerno, zelo dolgočasni. Pop je bil seveda "manj vreden", stvar telesa. Izključujoča sedemdeseta.

2. Art rock

Kaj sploh pomeni izraz art rock? Večina pod tem razume nek glasbeni žanr, ki je dosegel svoj vrh v prvi polovici sedemdesetih z albumsko orientiranimi skupinami, kakršni sta bili v tistih časih Pink Floyd in Genesis. Sinonimno se uporablja še izraz progresivni rock. Frith z art rockom nima v mislih kratkotrajnega glasbenega žanra, ampak časovno trajnejši proces. S pridevnikom art označuje prepletanje popa in idej vizualnih umetnosti, ki je po petnajstih letih stalnega izpopolnjevanja doživelo svojo kanonizacijo in komercializacijo z art popom v osemdesetih. Frith za razliko od Attalija trdi, da so te glasbenice in glasbeniki na podlagi določenih ideologij in izkušenj sami vplivali na oblikovanje komunikacijskih tehnologij, s tem pa tudi na množično kulturo.

Njihovi viri in modeli so prihajali iz poezije in slikarstva. Pa ne samo to. Tudi sami so prišli iz umetniških šol (predvsem dizajnerskih oddelkov) in za zmeraj okužili popularno glasbo s svojimi boemskimi sanjami in romantičnimi domisleki. Z njimi se je začela oblikovati prava

12. september:

Vodja južnoafriškega osvobodilnega gibanja Steven Biko umre v zaporu.

nesreči je umrl **MARC BOLAN**.

THE ROLLING STONES so izdali dvojni koncertni album **Love You Live**.

14. december - V New Yorku je bila premiera filma **SATURDAY NIGHT FEVER**, ki je povzročil pravo disco mrzlico. Zgodbo je prispeval **NIK COHN**, v njem pa je zablestel igralec, plesalec in pevec **JOHN TRAVOLTA**.

Člani skupine **BEE GEES** so

napisali glasbo za film. Delo so opravili odlično. Plesni ritmi in glasovi bratov **GIBB** so odlično odsevali čas, v katerem je glasba nastala. Nekaj časa se je zdelo, da hočejo vsi pobegniti daleč stran od ponorelega sveta in v plesnem ritmu, v soju svetlobnih efektov, pozabiti na vsakodnevne težave. Zahodni svet je zajela plesna mrzlica, na glasbenem prizorišču pa so se uveljavila nova imena, kot so

ideologija rocka. Primerjali so se z Van Goghom, dadaisti ali nadrealisti in pri tem jasno zahtevali zase umetniški privilegij: pravico do vpliva na oblikovanje kulture. Naslanjali so se na izročilo zgodovinskih avantgard prve polovice dvajsetega stoletja, ki so namesto rezultata in izdelka poudarjale proces, reakcijo občinstva, spontanost in nedokončanost. Vse to naj bi preprečilo dostop do umetnosti osovražnemu filistru, "zbiralcu". (Če je moralo pri zgodovinskih avantgardah preteči vsaj nekaj desetletij, da so tudi same postale kapitalistični spektakel, blago, se je kot posledica izoblikovanja mlade in številne potrošniške skupine, naklonjene šokiranju in provokaciji, art rocku to primerilo v dosti krajšem času.)

Nova glasba se je definirala kot opozicija pop komercializmu in se pri tem sklicevala na romantično ideologijo. Takšna utemeljitev je povsem zadostovala prvi generaciji, v kateri je bil še vedno precejšen odstotek klasično izobrazjenih glasbenikov. Bendi so igrali komplicirano glasbo, se izgubljali v dolgih in dostikrat dolgočasnih improvizacijah, bili ob tem primerno vzvišeni, pa tudi kar solidno plačani (res je, da so snemali samo albume, ampak ti so se v tistem času prodajali bolje od singlov!). Do tukaj se definicija art rocka pokriva s progresivnim rockom (ta pa bi bil že z imenom lahko kandidat za ortodoksno modernistično fazo art rocka). Že prej smo zapisali, da art rock presega časovno omejen glasbeni žanr, kakršen je v tem primeru progresivni rock. V približno istem času so namreč že stopali v ospredje čisto drugačni glasbenice in glasbeniki, ki so idejam

avantgarde in predstavi romantičnega umetnika dodali sveže spodbude poparta in začeli aplicirati umetniške teorije na ustvarjanje glasbe.

3. Art pop

Vdor popa, umetnosti o znakih in znakovnih sistemih, je v glasbi povzročil danes tako domači bricolage, citiranje iz drugih del in rekontekstualizacijo znanih zvočnih simbolov. S stalnim sklicevanjem na Warhola ali Beuysa so si glasbenice in glasbeniki priskrbeli lep teoret-

Syd Barrett, član skupine Pink Floyd, ki je duševno zbolel, je drugim članom približal temno stran meseca, oni pa so nevidno naredili slišno za mnoge.

PATRICK HERNANDEZ, AMY STEWART, OLIVIA NEWTON - JOHN idr.

24. december - Skupina **BEE GEES** se je uvrstila na vrh ameriške top lestvice. Uspeh jim je prinesla prva mala plošča iz filma *Saturday Night Fever* - **How Deep Is Your Love**. Poldrugi mesec pozneje so uspeh ponovili s pesmijo *Stayin' Alive*.

Po uspehu tega filma je glas-

bena industrija ugotovila, koliko koristi ima lahko od povezave glasbe s filmom.

1978

5. januar - Angleška zasedba **SEX PISTOLS** je začela svojo edino ameriško turnejo. Otvoritveni koncert so imeli v Atlanti v zvezni državi Georgiji.

7. februar - V ljubljanski hali Tivoli je nastopila angleška skupina **QUEEN**. To je bila ena redkih rockovskih zasedb, ki je gostovala v Ljubljani ob pravem času - na višku popularnosti.

23. april - Družba A&M je podpisala pogodbo s skupino **THE POLICE**. Prepričal jih je MILES COPLAND, ki je predstavnikom družbe predvajal skladbo *Roxanne*.

Lou Reed - praoče, sopotnik in preživeli punk glasbe.

ski izgovor za uživanje v služenju denarja, poleg tega pa so omogočili izboljšanje finančnega položaja dotodaj slabše plačanim umetnikom "visokega popa". Poleg že omenjenega Petra Blakea je podobno delo za Beatle opravil tudi Richard Hamilton, ki je dizajniral ovitek njihovega dvojnega albuma brez naslova. Danes to ploščo, ki je na zunaj videti kot kakšna ezoterična umetniška pub-

Člani skupine Jam so se konec sedemdesetih oblekli v angleško zastavo, podobno kot se je v šestdesetih z njo poigrala skupina Who.

likacija, vsi poznajo pod imenom Beli album. Podobno je bilo v Ameriki s tako imenovano "banano cover", s katero je Andy Warhol opremil prvi album The Velvet Underground, ki veljajo za začetnike ameriškega art popa. Sledili so Patti Smith, Devo, Residents, Suicide, Talking Heads, James Chance, Bush Tetras, Laurie Anderson, Blondie in drugi. Art pop se je, zanimivo, hiteje prijel v Angliji, kjer sta bila v ospredju David Bowie in Bryan Ferry s skupino Roxy Music.

Z Roxy Music se še enkrat vračamo k pomembnemu vprašanju tehnoloških pogojev. Odločilna sta bila razvoj elektronskega snemanja in programirane snemalne tehnologije. Kot je znano, je pri Roxy Music v začetku sodeloval Brian Eno. Eno ni bil običajen glasbenik (v resnici sploh ni znal igrati nobenega instrumenta, da o kakšnem branju not sploh ne govorimo), ampak "glasbenik", "tehnični ekspert". Njegova instrumenta sta bila kasetar in snemalni studio. S seboj je prinesel vplive klasične avantgarde (LaMonte Young) in skušal v popularnem me-

*Devo so v novi val s **Satisfaction**, remakeom skladbe Rollingov, prispevali kapljico robotičnosti.*

1978

16. marca:

Rdeče brigade ugrabijo in umorijo bivšega italijanskega premiera Alda Mora.

26. julij:

V angleškem Manchestru se rodi prvi otrok iz epruvete.

18. avgust - Angleška skupina **SIOUXSIE AND THE BANSHEES** je izdala prvo malo ploščo Hong Kong Garden.

12. oktober - V New Yorku je bil aretiran **SID VICIOUS**, član angleškega punk ansambla **SEX PISTOLS**. Obtožen je bil umora svojega dekleta **NANCY SPUNGEN**, ki so jo našli mrtvo v njeni hotelski sobi.

11. november - Na vrhu ame-

diju ustvariti glasbo, v kateri tisto, kar se zgodi, ni več rezultat umetnikove odločitve, ampak prej rezultat naključja oziroma mehanske nujnosti. Medtem ko so progresivci poudarjali genialnega posameznika in virtuozna, je Eno namenoma zniževal "stopnjo udeležbe", verjetno s končnim ciljem odprave ideje o individualiziranem umetniku.

V približno istem času se je razvila močna scena v Nemčiji, ki so jo večinoma ustvarili dobro izobrazeni glasbeniki, med katerimi jih je precej poslušalo predavanja Josepha Beuysa na znamenitem düsseldorfskem umetniškem kolegiju: Can, Faust, Kraftwerk, kasneje Deutsche Amerikanische Freundschaft.

4. Punk

Prve prodorne analize so razpravljale o punku kot o subkulturi, avtentičnem izrazu ulice, brezposelnih in brezperspektivnih. Hvalili so njegovo spontanost, "živost" (kar naj bi bila opozicija sintetičnosti in artificialnosti diska), niso pa pozabili omeniti niti dobrodošle vrnitve h koreninam rokenrola. V tej luči je vsekakor provokativna Frithova teza, da punk ni nastal na ulici, ampak v ateljejih študentk in študentov umetnosti, da je bil torej bolj kot karkoli drugega vrhunec art rocka. Sex Pistols so bili umetniško delo. Punk je ponudil nekatere odgovore na glavno dilemo art rockerjev: kako ostati kreativen in subverziven pod patronatom kulturne mašinerije. S koncem punka je umrla tudi rockovska romantika, na njeno mesto sta stopila

Debbie Harry (Blondie) - vedno je mesto za svetlo usodnost blondinke.

"nova romantika" in postmodernizem v popularni glasbi. Ostal je samo še pop.

S kakšnimi argumenti Frith zagovarja umetniško provenienco punka? Večina njegovih začetnic in začetnikov, med njimi tudi sveta trojica Malcolm McLaren, Vivienne Westwood in Jamie Reid, se je na tak ali drugačen način ukvarjala z vizualno umetnostjo. Te umetnice in umetniki, ki so se predvsem spoznali na dizajn, so

5. - 7. september:

Ameriški predsednik Carter, izraelski premier Begin in egipčovski predsednik Sadat podpišejo mirovni sporazum v Camp Davidu.

16. oktober:

Krakovski nadškof kardinal Wojtyła postane Janez Pavel II. Prvi neitalijanski papež po letu 1523.

19. november:

Verska sekta napravi množični samomor v Jonestownu v Gvajani: 911 mrtvih.

*Malcom McLaren -
človek v ozadju, ki stavi
in sprejema stave.*

dokončno izpeljali tisto, za kar si je tako prizadevala že hipijevska kontrakultura. V rock in pop so prenesli umetniške prakse: konceptualna umetnost, Warhol, situacionizem. Modernizirali so retoriko šestdesetih: če so bile underground publikacije šestdesetih bolj pod vplivom simbolistične in nadrealistične šole,

potem so bili punk fanzini bolj agresivni, podobni dadaističnim manifestom in njihovemu slavljenju spontanosti. Njihovi glavni glasbeni vplivi so prihajali iz art popa: The Velvet Underground, New York Dolls, David Bowie, Roxy Music. Tako kot pri ostalem art rocku se je tudi punkovska iniciacija odvijala v klubih umetniških šol. Sex Pistols so tukaj naleteli na edino občinstvo, ki je preneslo njihovo estetiko nekompetentnosti. Študentke in študentje umetnosti so imeli zmeraj na zalogi kakšno teorijo, s katero so lahko opravičili takšno igranje. Ob tej glasbi sta Barthes in Derrida naenkrat dobila svoj smisel. Na punkovske koncerte so gledali kot na prevajanje avantgardnih razprav o šoku, multimedialnosti, montaži in dekonstrukciji v glasbeni izraz.

riške top lestvice je bila pevk **DONNA SUMMER**, z uspešnico MacArthur Park. Na top lestvice se je prvič uvrstila konec leta 1975, na uspeh pa je morala čakati do konca desetletja. Njene skladbe *Hot Stuff*, *Bad Girls*, *Dim All The Lights*, *No More Tears (Enough Is Enough)* (duet s pevko BARBRO STREISAND), *On The Radio*, so bile odlična iztočnica disko ere.

Svet je dodobra spoznal nove

*Sredi sedemdesetih se je David Bowie vrnil k osnovnim
oblikam rocka.*

5. Transkulturalnost

Kadar govorimo o sedemdesetih, moramo najprej povedati, katera sedemdeseta imamo v mislih. Tako smo dosedaj govorili o prvih, privilegiranih in v glavnem belih sedemdesetih. Obstajajo pa še druga, v svojem času zaničevana, zapostavljena in v glavnem obarvana sedemdeseta.

25. december:

*Vietnam napade Kambodžo.
Prva vojna med dvema
komunističnima državama
po letu 1917.*

zvoke, punk in reggae sta izgubila ostrino, uveljavljali so se glasbeniki t.i. angleškega novega vala, in z združenimi močmi so izrivali disco zvezde iz plesnih klubov. Glasbena ponudba je postajala vse pestrejša.

30. december - Prvi koncertni nastop zasedbe ameriške skupine **XTC**.

Zopet imamo težave z izrazom, ki je med drugim še izrazito grdo zvoneč. Med pomeni transkulturalnosti ima verjetno najbolj daljnosežne posledice tisti čisto ekonomski. Okoli leta 1970 se je začela širitev kulturnih transnacionalnih korporacij, ki je bila povezana z globalnim prodorom medijev. Danes to komaj verjamemo, ampak sedemdeseta so (pre)živela brez walkmana, CD-ja in MTV-ja. Njihov MTV so bile kasete, ki so po vsem svetu razširile softver globalne glasbene industrije. Za potrebe te industrije so začeli razvijati poseben tip glasbe, ki so ga s posredovanjem mednarodne glasbene industrije razširjali po vsem svetu. Zgodnji primer takšne glasbe je verjetno disko, čeprav bi se tej trditvi dalo tudi oporekati. Ob tem je vsekakor treba povedati, da se je prav v primeru diska lepo pokazalo, da vsaj v glasbi ni mogoče vsega razlagati iz ekonomskih temeljev, saj celo vsemogočni kapitalizem ni mogel predvideti vseh učinkov nove glasbe. Disko je dober primer, kajti nekateri njegovi učinki daleč presegajo tiste enostranske interpretacije, ki so mu pripisovale predvsem družbeno apologetiko.

Eden izmed stranskih, mogoče celo nenačrtovanih produktov zgoraj opisanega peklenskega načrta transkulturalnosti (za malo bolj črnoglede ni to nič drugega kot glasbeni Veliki brat) je transkulturalnost kot morda najvišji tip glasbene interakcije. Ta pomen je mnogo prijaznejši in obetavnejši, saj vključuje izkušnjo glasbe drugih kultur in njeno prepletanje z glasbo lastne kulture in tehnologijo.

Takole: sedemdeseta niso bila samo pretenziозна in bela, ampak so nam dala tudi nekaj

*Bobu Marleyu je do uspeha pomagal Eric Clapton, ki je prevzel njegov komad **I Shot The Sheriff**.*

najboljših pop komadov vseh časov. Krasna nova glasba: soul, disko, funk, salsa, samba, musica popular brasileira, rap. Isaac Hayes, The Ohio Players, The O'Jays, Barry White, The Chi-Lites, Kool & The Gang, The Dramatics, Curtis Mayfield, Fred Wesley, Funkadelic, Roy Ayers, Milton Nascimento, Ruben Blades, Gilberto Gil, Donna Summer, Gil-Scott Heron, The Last Poets. Črni pop zgodnjih sedemdesetih je imel najboljše uvode, refrene, ritme, rife in instrumente, z električnim sitarjem vred. To je bila glasba za ljudi, ki niso pametni. Tako so mislili takrat.

1979

29. januar - Po desetih letih skupnega dela so se razšli člani tria **EMERSON, LAKE AND PALMER**.

31. januar - **THE CLASH** so začeli prvo ameriško turnejo.

2. februar - V New Yorku je umrl 21-letni **SID VICIOUS**, član

1979

1. februar:

Po petnajstih letih izgnanstva se v Iran vrne ajatola Homeini, ki postane voditelj Iranske republike.

Kmalu zatem prepove oddajanje glasbe po radiu.

4. maj:

Margaret Thatcher postane premierka in prva ženska na čelu ene velikih zahodnih držav.

Teoretiki subkulture so naredili kar precej škode, ko so črnice enostavno izenačili z reggaejem (kar je bila verjetno posledica vzajemnih simpatij, ki jih je ta glasba gojila s punkom in ki jih je Bob Marley povzel v komadu Punky Reggae Party), pa še tu so poskušali izključiti lovers rock, katerega ciljna populacija so bile predvsem ženske. Kratkovidna kritika je tudi pri nas blestela v pljuvanju diska in funka.

Disko je bil črnski modernizem. Po svojem nastanku je bil čista subkultura, saj se je pojavil v zgodnjih sedemdesetih v črnskih in gay kulturah v New Yorku. Bela kritika ni izgubljala časa. Takoj je začela obsojati novo glasbo, ki naj bi simbolizirala sramotno prevlado komercialne nad glasbenim okusom. Značilno je, da so podobne pripombe namenjali večini črnske

glasbe tistega časa. Nekateri so se omeščali šele čez desetletje, ko so bili prisiljeni priznati ogromen vpliv diska. S svojimi afroameriškimi in latinskoameriškimi ritmi je bil pomembna alternativa belskemu rocku in njegovemu falocentričnemu ritmu (ste že kdaj pomislili, da dolgočasni zahodni ritmi pravzaprav najlepše odsevajo puritansko dediščino?), omenili pa smo že njegov pomen centralnega zvoka pri oblikovanju gay kulture. Če ne prej, so morali njegovi kritiki spremeniti mnenje v osemdesetih. Takrat se je izkazalo, da mu precej dolgujejo elektronska sintaksa rapa in scratch miksanja, možnosti pastiša, ki jih omogoča večkanalno snemanje (remiksanje se je sčasoma iz procesa spremenilo v artefakt!), eksperimentalni kolaži v belskem popu po punku ter cela vrsta plesnih in ritmičnih disciplin v glasbi osemdesetih in devetdesetih.

Omenili smo že, da so disko najbolj zmerjali zaradi njegove "artificialnosti", ki je, mimogrede, kasneje postala ena njegovih najbolj vplivnih kvalitiet. Disko skupina dejansko ni mogla nastopati v živo, ker sploh ni obstajala. Bila je sestavljena iz studijskih glasbenikov, ki so bili na voljo za različne sešne, veliko elektronske opreme in producenta. Ta je občasno izdajal glasbo pod lastnim imenom, drugače pa je bila anonimnost zaželjena. Rezultat je bil blizu nekaterim Enovim pogledom: glasba kot čist predmet brez človeškega vmešavanja, en sam meta glasbenik namesto številnih individualiziranih virtuozov.

Južnoameriški imigranti so v metropolitansko pop glasbo sedemdesetih prinesli številne

Village People - kostumirani gayi globalne vasi.

4. november:

Petsto študentov ("Revolucionarna straža") ob Homeinijevi podpori zasede ameriško ambasado v Teheranu in ima njene prebivalce za talce 444 dni.

skupine SEX PISTOLS. Smrt je povzročila prevelika količina heroina.

23. februar - Angleška skupina **DIRE STRAITS** je igrala v Bostonu. To je bil otvoritveni koncert njihove prve ameriške turnee.

29. junij - V Arlingtonu v ameriški zvezni državi Virginii je umrl kitarist **LOWEL GEORGE**, ustanovni član skupine **LITTLE FEAT**.

3. december - Kar 11 ljudi je

25. december 1979:

Sovjetska zveza okupira Afganistan in podpre prevrat, s katerim pride na oblast prosovjetska vlada. Sledi obdobje gverilskih bojev proti Sovjetom.

zanimive idiome. Njihova salsa je bila tipičen primer transkulturalnosti, saj ni nastala kje v Južni Ameriki, ampak prav v močnih latinskih četrtih ZDA, še posebej New Yorka. Priseljenci glasbeniki so lastni kulturni izkušnji dodali še vplive jazza in tehnologije.

V približno istem času se je v brazilski državi Bahia izoblikovala brazilška popularna glasba, katere kompleksnost in raznovrstnost še danes občudujemo. Njeni protagonisti (Caetano Veloso, Gilberto Gil, Gal Costa, Maria Bethania) so najprej ustanovili kulturno gibanje Tropicalismo, ki je posnemalo in poglobljalo deloma kozmopolitske, deloma ksenofobične ideje brazilske avantgarde dvajsetih in tridesetih. Iz teh začetkov se je počasi izoblikovala nova glasba, ki je nastala tako, da so salonskemu bossanova slogu dodali električne kitare, vplive ritem in bluz, psihadelije, reggaeja, afroameriške ceremonialne glasbe in konkretne poezije.

Zanimiva je pot reggaeja. Na Jamajki je bila to glasba cele skupnosti. Reggae je postal subkultura šele v začetku svoje zahodne poti, ko so ga kar lepo zatirali in je le težka našel pot izven črnske komune.

Za reggae je značilno nekaj, ker lahko odkrivamo v vsej bogati črnski tradiciji od bluz in bebopa, preko soula, funka in diska, do rapa. Superiornost obarvanih stilov je v tem, da jim uspeva pred vsemi drugimi preleti v zvok zatirano, skrito in neartikulirano. Kot pravi pesnik

Sting je sprva pošiljal sporočila v steklenici.

- srednji vek popularne glasbe

Imamu Baraka (Le Roi Jones), gre pri tem za neko stalno "sodobnost" črnske glasbe, neprestano reflektiranje spreminjajočih družbenih in kulturnih okoliščin. Ponavadi imajo dosti manj zadržkov kot belci in si pri oblikovanju posebnega zvoka, glasu ali kulturne izjave zmeraj pomagajo z vsem,

kar je na voljo. Strukture spreminjajo po občutku, opuščajo linearnost in spremenijo mikrofona in gramofona v glasbena instrumenta. V njihovih rokah so instrumenti najhitreje postali človekovi podaljški, tehnologija pa socializirana. To, kar odkrije črnska glasba, postane čez nekaj časa srce popularne kulture.

6. Kaj bi oni brez sedemdesetih?

V osemdesetih so s pomočjo digitalne tehnologije, simpatičnih strojkov za dekonstrukcijo starih tekstov, odkrili, da so nekateri izbrani fragmenti progresivnega rocka čisto v redu. Svoje prednosti je zopet pokazal analogni sintetizer, prvo orodje progresivcev. V pomanjkanju kvalitetnega materiala in domišljije so nekateri ugriznili v sedemdeseta s pomočjo camp postopka. Sedemdeseta kot izgovor. Osemdeseta so, kaj pa drugega, poskušala združiti glavo in telo, teorijo in ljubezen. Novi pop je po punku podedoval ekonomičnost (glavni medij so bili singli) in nadzorovanje poslovnih

*Kratko politično kronologijo
70-ih je pripravil Andrej Ilc*

umrlo, ko se je skozi odprta vrata na stadion Riverfront Colosseum v Cincinnatiju začelo priverjati več tisoč ljudi, da bi dobili čimboljši sedež za nastop skupine **THE WHO**.

29. december - V londonskem Hammersmith Odeonu je bil zadnji doberdelni koncert za kampučijsko ljudstvo. Na štirih koncertih so nastopili znani glasbeniki: **PAUL McCARTNEY** s skupino **WINGS**, **ELVIS COSTELLO**, **ROCKPILE** z go-

stom **ROBERTOM PLANTOM**, **THE CLASH**, **IAN DURY**, **THE PRETENDERS**, **THE WHO**, **SPECIALS** in zasedba **ROCKESTRA**, ki je bila zbrana prav za to priložnost.

1980

7. februar - Skupina **PINK FLOYD** je začela ameriški del tur-

odločitev. To je bil pravi trenutek za ljudi, kot sta Malcolm McLaren in Paul Morley. Ta dva sta dobro vedela, kaj je pop: mit, senzacija, manipulacija. Založba ZTT je imela skoraj vse: prepovedi, manifeste, eklektičnost, samonanašanje, vrhove lestvic. Ko ste kupili Frankie Goes To Hollywood, Propagando ali The Art Of Noise, ste se mimogrede seznanili še z Adornom, Barthesom ali Benjaminom, si naročili nogavice "Andre Gide" ali T-Shirt "Hugo Ball" in na hitro preleteli kompendij literature devetnajstega stoletja. Včasih se vam je sicer zazdelo, da je vse skupaj že preveč eklektično, da gora citatov na temo sanj, obsesij, vizij in norosti ne zadostuje. Da, enostavno povedano, manjka glasba. Večini teh komadov je manjkala tista "čarovnija", s katero nas omreži dobra pop pesem.

7. Konec

Kje se končajo sedemdeseta? To je pomembno vprašanje (no ja, vsaj za nekatere), saj skoraj gotovo odloča tudi o prelomu med modernizmom in postmodernizmom v popularni glasbi. Tako nekateri zagovarjajo leto 1977 in čas popolne uveljavitve punka. S tem bi bilo seveda elegantno poskrbljeno za to, da bi bilo desetletje lepo sklenjeno. Če bi upoštevali Fritha, bi verjetno morali govoriti o punku kot o visokem modernizmu, vrhuncu dolgoletnih umetniških aspiracij. Nekaj dokazov v prid modernizma: punk je bil zadnje množično gibanje, večina njegovih vernic in vernikov je bila ujeta v že tradicionalne izključujoče kategorije za

in proti. Vseeno pa obstaja tudi dovolj razlogov, iz katerih bi lahko sklepali o postmodernizmu punka. Poleg glasbenega minimalizma, vprašljive afirmacije kiča in marginalnih skupin (le kako naj si razlagamo punkovsko nestrpnost do disca, katerega demografija je jasno pokazala, da so na začetku v njem dominirali predvsem črnci, Latinoameričani in gayi), je "reproduciral celotno krojaško zgodovino povojnih delavskih mladinskih kultur in v svoji cut-up formi kombiniral elemente, ki so originalno pripadali popolnoma drugačnim obdobjem." (Dick Hebdige). S punkom so propadla ali postala vsaj nejasna razlikovanja med mainstreamom in obrobjem, avantgardo in popularnim, glasbo in hrupom. Zgodovina popa, ki je prej potekala premočrtno, kot niz zaporednih valov, se je z nastopom punka razcepila v

Jackson 5 - prva eksplozija fantazmagorije imenovane Jackson.

neje The Wall.

25. marec - THE POLICE so nastopili na stadionu Homi Bha Bha v Bombayu. To je bila prva "velika" zahodna zasedba, ki je nastopila v Indiji.

17. april - Afriško državo Zimbabve je obiskal kralj reggea glasbe **BOB MARLEY**. Na povabilo tamkajšnje vlade se je udeležil proslave ob dnevu neodvisnosti. Bob je nastopil skupaj s svojo zasedbo

THE WAILERS. Na proslavi je zaprisegel novi predsednik **ROBERT MUGABE**.

17. maj - IAN CURTIS, pevec angleške zasedbe **JOY DIVISION**, je naredil samomor. Po njegovi smrti se je skupini pridružil klavirist **GILLIAN GILBERT**, zasedba pa se je preimenovala v **NEW ORDER**.

4. avgust - JOHN LENNON in **YOKO ONO** sta začela snemati al-

bum **Double Fantasy**. Po petletni pavzi se je Lennon ponovno vrnil v snemalni studio. Veselje, s katerim se je lotil dela, je opazno v vsaki skladbi. Prva skladba z novega albuma je imela simboličen naslov (*Just Like*) **Starting Over**.

25. september - Na predvečer ameriške turneje je umrl 32-letni bobnar **JOHN BONHAM**, eden boljših bobnarjev v zgodovini rock glasbe. Njegova smrt je povzročila

več hkratnih, vzporednih zgodovin. Možnost izbire: crossover in sinteza, črni ritmi in heavy metal, funk in punk. Glasbenice in glasbeniki, ki sočasno ustvarjajo različne enakoredne glasbene stile in kombinacije, imajo na razpolago širok okvir, globalni boben, iz katerega po želji (in, kar je pomembna razlika od prejšnjih obdobj, zavestno) zajemajo različne ritme in glaso-ve ter poskrbijo za njihov prenos v sveže kontekste.

VIRI

ATALI, Žak (Jacques Attali), **Buka: ogled o ekonomiji muzike**, Beograd, 1983.

CHAMBERS, Iain, **Popular Culture: The Metropolitan Experience**, London, 1986.

DYER, Richard: "In Defense of Disco", v: **On Record: Rock, Pop, and the Written Word**, London, 1990.

EISENBERG, Evan, **The Recording Angel: The Experience of Music from Aristotle to Zappa**, New York, 1988.

FRITH, Simon and Howard Horne, **Art into Pop**, London and New York, 1987.

FRITH, Simon and Angela McRobbie, "Rock and Sexuality", v: **On Record: Rock, Pop, and the Written Word**, London, 1990.

ROBINSON, Campbell Deanna, Buck B. Elisabeth, Cuthbert Marlene, **Music at the Margins: Popular Music and Global Cultural Diversity**, Newbury Park, London, New Delhi, 1991.

Andrej Ilc, študent primerjalne književnosti in sociologije kulture na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

razpad skupine LED ZEPPELIN (december 1980).

15. november - Izšel je album **Double Fantasy**.

1. december - **TALKING HEADS** so začeli angleško turnejo. Za predskupino so povabili neznano irsko zasedbo U2.

8. december - Mark Chapman je ustrelil **JOHNNA LENNONA**. To se je zgodilo pred vhodom v Dakota Building ob newyorškem Cen-

tralnem parku, kjer je John živel.

Skladba (*Just Like*) **Starting Over** se je uvrstila na vrh angleške (20. 12.) in nato še na vrh ameriške top lestvice (27. 12. 1980).

V januarju 1981 so se mu angleški oboževalci oddolžili s še eno No.1 skladbo - s pesmijo *Imagine*, v kateri je Lennon podal svojo vizijo sveta.

Naključje je nanoslo, da sta konca šestdesetih in sedemdesetih

let povezana s skupino **THE BEATLES** ali njenimi člani. V prvem primeru gre za konec obstoja skupine, v drugem pa za konec življenjske poti **JOHNA LENNONA**. Če je prvi dogodek simbolično zaključil prvo obdobje angleškega rocka, pa drugi dogodek pomeni konec enega zadnjih glasbenih "posebnežev" v najžlahtnejšem pomenu te besede.

Pripravil Marko Prpič

Siouxsie & The Banshees je bila na začetku leta 1978 še edina velika punk skupina, ki ni podpisala pogodbe s katero od diskografskih hiš.